

Asia: VN/1088/2025

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (lukio- ja ammatillisen koulutuksen lukuvuosimaksut EU/ETA-valtioiden ulkopuolisille ja ammatillisen koulutuksen tilauskoulutus)

Lausunnonantajan lausunto

Lausunnon keskeinen sisältö

Suomen ammattikoulutuksen johtajat SAJO ry (myöhemmin SAJO ry) pitää muutosehdotuksia pääasiassa oikeasuuntaisina. Ehdotuksissa on vielä jonkin verran ristiriitaisuuksia (esim. taloudelliset näkökulmat), jotka vaativat selkeyttämistä. Ehdotettu lakimuutos ei poista kokonaan laittoman maahanmuuton haasteita.

Ammatillisen koulutuksen järjestäjien mahdollisuutta myydä tutkintoon johtavaa tilauskoulutusta Euroopan unionin ja Euroopan talousalueen kansalaisille ilman erillistä yhtiötä pidetään hyvänä. Tällöin kaikki ammatillisen koulutuksen järjestäjät ovat yhdenvertaisia. Myös ehdotettua tilauskoulutusopiskelijoiden oikeuksien ja velvollisuuksien sopimista nykyistä paremmin tilaajien ja koulutuksen järjestäjien välisillä sopimuksilla pidetään hyvänä. Muutosehdotukset eivät tosin anna yksiselitteistä kuvaa eri toimijoiden rooleista ja vastuista eikä siitä, millä edellytyksillä osaamisen hankkimiseen liittyvät palvelut ovat mahdollisia.

Euroopan unionin ja Euroopan talousalueen ulkopuolelta tuleville opiskelijoille ehdotetut lukuvuosimaksut selkeyttävät nykyistä tilannetta. SAJO ry pitää hyvänä, että kyseiset opiskelijat eivät voisi olla jatkossa valtionosuusrahoituksen perusteena ja, että toisen asteen koulutusta tarkastellaan kokonaisuutena.

SAJO ry pitää huolestuttavana säädösehdotuksia, joissa rajoitetaan osaamisperusteisuuden vastaisesti opiskelijoiden tosiasiallisia osaamisen hankkimisen tapoja ja koulutuksenjärjestäjien mahdollisuuksia ostaa omaa palvelua tukevia osaamispalveluja tai muita tukipalveluja.

Tiedonsaantioikeuksien lisääminen on myös oikeansuuntainen, mutta se ei ole riittävä estämään laitonta maahantuloa opiskelijaksi hakeutumisen kautta.

Lakitekstiin toivotaan lisättävän siirtymäsäännös, jolloin muutos on koulutuksen järjestäjälle oikeudellisesti selkeämpi.

Lausuntonne koskien ammatillisen koulutuksen tilauskoulutusta koskevia ehdotuksia

SAJO ry kiinnittää huomiota perustelumuistion kohdan 4.2.2 ja 4.2.8 välillä oleviin ristiriitaisuuksiin koskien tilauskoulutuksen taloudellista kannattavuutta. Perustelumuistiossa lukee, että mikäli tilauskoulutuksen järjestäminen on koulutuksen järjestäjälle taloudellisesti kannattavaa, laajentaa se koulutuksen järjestäjän rahoituspohjaa. Kuitenkin kohdassa 4.2.8. mainitaan, ettei tutkintoja tai koulutusta saa järjestää taloudellisen voiton tavoittelemiseksi.

SAJO ry pitää hyvänä ammatillisen koulutuksen järjestäjien mahdollisuutta myydä tutkintoon johtavaa tilauskoulutusta Euroopan unionin ja Euroopan talousalueen kansalaisille ilman erillistä yhtiötä. Pidämme myös hyvänä vapaaehtoisuutta sekä lainsäädäntöön kirjattavaa rajausta, jonka mukaan tilauskoulutustoiminnan on oltava oikeasuhtaista ottaen huomioon koulutuksen järjestäjän tämän lain mukaiset tehtävät ja koulutuksen järjestäjän toiminta-alueella toimivien yksityisten koulutuksen järjestäjien tarjoamat tilauskoulutuspalvelut.

Esitys tuo selkeyttä koulutuksesta perittäviin maksuihin ja siihen, millä ehdoilla opiskelija voi olla valtionosuusrahoituksen piirissä. Se on myös edistysaskel siihen, ettei koulutuksen varjolla maahan pääse henkilöitä, joilla ei ole tosiasiallisesti tarkoitus opiskella. Muutos ei kuitenkaan poista laittoman maahanmuuton haasteita kokonaan. Erityisesti opiskelijavalinta ja hakijoiden taustojen selvittely vaatisi täsmennystä ja yksinkertaistamista, koska koulutuksen järjestäjällä ei ole tosiasiallisia mahdollisuuksia arvioida opiskelijavalintaprosessissa maahan tulon syytä tai hakijan maksukykyä, jolloin opiskelupaikan saamista voidaan kuitenkin hyödyntää toissijaisena maahan saapumisen perusteena.

SAJO ry muistuttaa, että ammatillinen koulutus on osaamisperusteista, jossa osaamista voidaan hankkia eri tavoin. Jos koulutusta voi antaa ainoastaan koulutuksen järjestäjä, osaamisperusteisuus ei toteudu tarkoituksenmukaisesti tilauskoulutuksissa. Tilauskoulutuksia toteutettaessakin koulutuksen järjestäjällä pitää olla mahdollisuus hankkia tutkintojen osia sekä niihin valmistavaa koulutusta toiselta ammatillisen tai muun koulutuksen järjestäjältä tai muulta taholta, jolla on riittävä osaaminen ko. sisällön opettamiseen. Tällöin myös koulutuksen järjestäjän tytär- ja/tai osakkuusyhtiön pitäisi voida olla mukana tilauskoulutuksen toteuttamisessa yhteistyössä koulutuksen järjestäjän kanssa.

SAJO ry huomauttaa, että vaatimus siitä, ettei tilaajan rooli saa rajoittua vain opiskelijaryhmän kokoamiseen, sulkee pois pk-yritykset ja yhteisöt. Mallin todennäköisiä hyödyntäjiä ovat suuret julkisorganisaatiot ja suuret yritykset. Tällöin pk-yritykset olisivat eriarvoisessa asemassa työvoiman saatavuudessa. Tämä lainkohta vaatii vielä lisävalmistelua.

Lausuntonne koskien lukiokoulutuksen tilauskoulutusta koskevia ehdotuksia

SAJO ry pitää hyvänä, että tilauskoulutuksia tarkastellaan samanaikaisesti koko toisella asteella.

Lausuntonne koskien ammatillisen koulutuksen lukuvuosimaksuja koskevia ehdotuksia

SAJO ry pitää hyvänä, että lukuvuosimaksuja tarkastellaan samanaikaisesti koko toisella asteella. SAJO ry kannattaa lukuvuosimaksujen käyttöönottoa EU- ja ETA-alueen ulkopuolelta tuleville opiskelijoille. Maksullisuus ja rahoituksen poisto EU/ETA-alueen ulkopuolisilta opiskelijoilta tosin kaventaa kansainvälisen osaamisen koulutus- ja rekrytointimahdollisuuksia ja sen oletetaan vaikuttavan eri tavoin eri kokoisten yritysten mahdollisuuksiin rekrytoida työvoimaa.

Lukuvuosimaksujen ei kuitenkaan katsota poistavan kaikkia laittoman maahanmuuton sekä siihen liittyvän ihmiskaupan haasteita.

Lausuntonne koskien lukiokoulutuksen lukuvuosimaksuja koskevia ehdotuksia

SAJO ry pitää hyvänä, että lukuvuosimaksuja tarkastellaan samanaikaisesti koko toisella asteella. SAJO ry kannattaa lukuvuosimaksujen käyttöönottoa EU- ja ETA-alueen ulkopuolelta tuleville opiskelijoille. Lukuvuosimaksujen ei kuitenkaan katsota poistavan kaikkia laittoman maahanmuuton sekä siihen liittyvän ihmiskaupan haasteita.

Lausuntonne koskien rahoituslain muutoksia

SAJO ry pitää kannatettavana rahoituslakiin ehdotettuja muutoksia.

Lausuntonne koskien oppivelvollisuuslakiin ehdotettavaa muutosta

SAJO ry pitää kannatettavana oppivelvollisuuslakiin ehdotettuja muutoksia.

Lausuntonne koskien tiedonvaihto-oikeuksia

SAJO ry pitää kannatettavana tiedonsaantioikeutta Maahanmuuttoviraston ja koulutuksenjärjestäjien välillä. Muutos on oikeasuuntainen. Tiedonsaanti- ja tiedonvaihto-oikeus tulisi olla merkittävästi laajempi, jolloin pystyisimme ehkäisemään paremmin laitonta maahanmuuttoa.

Merkittävää on huomioida koulutuksen järjestäjälle tuleva työmäärän lisääntyminen selvittäessä oleskeluluvan perustetta opiskelijaksiottamisen yhteydessä. Tämän vuoksi lakikokonaisuutta arvioidessa on tärkeä huomioida, että opiskelijaksiottamiseen, maahanmuuttoon, oleskelulupien selvittämiseen ja muuhun tiedonantoon liittyvä kokonaisuus tehdään niin sujuvaksi, että koulutuksen järjestäjä pystyy keskittymään päätehtäväänsä. Koulutuksen järjestäjälle yksinkertaisinta olisi saada hakijoihin ja opiskelijoihin liittyvät tiedot keskitetysti valtakunnallisesta järjestelmästä tai viranomaiselta.

Tauriainen Pekka
Vantaan kaupunki / Kasvatus ja oppiminen

Tauriainen Pekka
Suomen Ammattikoulutuksen Johtajat SAJO ry